

1. Чи є Чорне море наймолодшим на Землі?

Часом можна почути, що Чорне море – одне з наймолодших на нашій планеті. Справа в тому, що близько 5-7 тис. років тому з відкриттям протоки Босфор Чорне море з'єдналося із Середземним і набуло звичних для нас обрисів берегів. Однак якщо проаналізувати склад його флори та фауни, одразу стає ясно, що вік Чорного моря набагато більший, оскільки в ньому мешкають древні види, частина з яких більше ніде не зустрічається, а їхня еволюція тривала набагато більше, ніж кілька тисяч років. У цьому питанні з біологами погоджуються геологи, адже при максимальній глибині Чорного моря – 2212 м – товща м'яких відкладів моря до базальтових порід складає 16 км. Для формування осаду такої товщини потрібен не один мільйон років. Як сумістити такі на перший погляд суперечливі факти?

Дуже довгий час, з 250 до 40 млн років тому (тобто з юрського періоду мезозойської ери і до неогену), Атлантичний і Тихий океани були об'єднані океаном Тетіс, частиною якого і було сучасне Чорне море. В результаті руху континентів і формування гірських систем у часи Альпійського горотворення океан Тетіс розділювався на декілька морських басейнів, які неодноразово то з'єднувались, то знов втрачали зв'язок із Атлантичним океаном. До свого теперішнього стану Чорне море чотири рази побувало в складі дуже сильно опріснених водойм і тричі – морських. У передостанній раз майбутнє Чорне море з'єдналося із Середземним і через нього з океаном у період Ріс-Вюрмського інтергляціалу, 150-100 тис. років тому – у той же час виникла протока Дарданелли. Далі був черговий прісний період – Новоевксінське озеро-море, саме воно 5-7 тис. років тому з'єдналося із Середземним морем протокою Босфор – ймовірно, внаслідок землетрусу. Перешийок між берегами Босфору був природною дамбою, оскільки рівень води Новоевксінського моря був нижчим, ніж Середземного. Після прориву цієї природної дамби морські води хлинули у Чорне море гігантською хвилею. До речі, у цей час чорноморські береги були вже густо заселені. Ряд істориків вважає, що саме прорив Босфору і стрімкий підйом вод Чорного моря став прообразом Великого Потопу, описаного в Біблії.

Внаслідок такої непростої геологічної історії чорноморських мешканців розділяють на декілька груп різного походження:

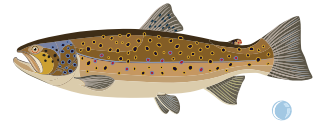
- **бореально-атлантичні, або кельтські релікти**, яких зовсім мало – менше 1% – це холодноводні види, наприклад, червона водорість філофора, шпрот, мерланг, глось, чорноморський лосось (кумжа), морська свиня, глибоководний рачок калянус та інші; всі вони потрапили у майбутнє Чорне море (а на той час – Карангатське море) у період Ріс-Вюрмського інтергляціалу;
- **понтот-каспійські релікти** – близько 9,6% видів – ендеміки Чорного, Азовського та Каспійського морів, що сформувалися у період максимального опріснення в Сарматському і Понтійському морях-озерах; поряд з цілим рядом моллюсків (дрейсена), поліхет (гіпанія) і ракоподібних (понтотгамарус), які збереглися в більшості Причорноморських лиманів, до цієї групи також відносяться осетрові риби, бичок-кругляк та багато інших; після прориву Босфору їм довелося відступити в дельти, естуарії та найбільш розпріснені частини моря;
- **прісноводні види** – близько 10% видового складу – види, що витримують солоність біля 3%; це більшість синьо-зелених і частина зелених водоростей (кладофора, улотрикс), майже всі види коловерток, олігохет, п'явок та інші; серед риб – це судак і щука, які нерідко заходять у море із Дунаю та Дніпро-Бузького лиману;

БОРЕАЛЬНО-АТЛАНТИЧНІ ВИДИ:

1. Філофора

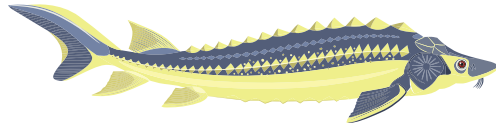

2. Кумжа

ПОНТО-КАСПІЙСЬКІ РЕЛІКТИ:

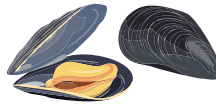

1. Дрейсена

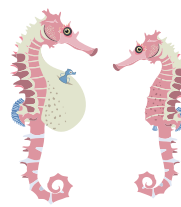

2. Осетер

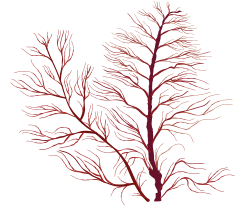
СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКІ ВИДИ:

1. Мідія

2. Морський коник

3. Цистозейра

ПРІСНОВОДНІ ВИДИ:

Улотрикс

- **види середземноморського походження** – близько 80% флори і фауни, що в переважній більшості потрапили у Чорне море після його останнього з'єднання із Середземним: бурі водорості (цистозейра, або бородач), мідія, устриця, усі види крабів, морський коник, кефаль, ставрида, сарган, хамса, камбала калкан, акула катран, скати морський кіт та морська лисиця, дельфіни афаліна і білобочка та багато-багато інших.

Отже, Чорне море не просто не наймолодше, а навпаки, одне з найбільш стародавніх, чия історія починається ще в далекому мезозої від великого зниклого океану Тетіс.